
УДК 336.22

*Кужелєв М.О.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»*

ВПЛИВ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ

Питання впливу адміністрування податку на додану вартість (далі – ПДВ) на функціонування й розвиток підприємницьких структур в Україні характеризується актуальністю в сучасних економічних умовах. Адже механізм адміністрування ПДВ безпосередньо впливає на фінансову стійкість підприємств, їхню конкурентоспроможність та інвестиційні можливості.

Окрім того, одним з основних джерел формування державного бюджету України до початку активної фази війни залишався ПДВ, який забезпечував у 2018-2021 рр. близько 37% загальної суми доходів. Після 24.02.2022 структура доходів держбюджету дещо змінилася, але згідно звітів Міністерства фінансів України доля ПДВ у 2022 році склала 26% загальної суми доходів (467 млрд. грн). Слід зазначити, що така ситуація залежності публічних фінансів від мобілізації ПДВ притаманна не тільки нашій країні, цей податок існує більше ніж у 160 країнах світу та вперше був запроваджений у Франції у 1954 році. При цьому середній показник ставок ПДВ за останні п'ять років коливався в межах позначки 19,2 % [1-3].

Водночас з моменту запровадження цього податку в Україні в 1992 році існували суттєві труднощі та зловживання із адмініструванням ПДВ – розрахунку сум податку, реєстрацією та блокуванням податкових накладних, розрахунком коригувань та відшкодувань ПДВ та ін. Загалом головними проблемами адміністрування ПДВ з точки зору ринку, бізнесу та суспільства є практика системного блокування Державною податковою службою (далі – ДПС) податкових накладних, несвоєчасне та неповне відшкодування ПДВ [2].

Цікавим є той факт, що згідно звітів ДПС Система моніторингу критеріїв оцінки ризиків (далі – СМКОР) тимчасово блокує після перевірки незначний відсоток податкових накладних (1-2% щомісяця, а це стосується приблизно 10% компаній-платників), що передбачає фактично презумпцію вини так як підприємці мали доказати відсутність намірів ухиляння від сплати ПДВ.

Але вищезгадані 1-2 % заблокованих податкових накладних кожного місяця стосуються різних компаній-платників та за підсумками 2022 року Рада

бізнес-омбудсмена констатувала, що до 40% компаній-платників ПДВ зіткнулися з блокуванням податкових накладних [2; 4].

Така ситуація негативно впливає на фінансовий стан суб'єктів господарювання, збільшує операційні витрати та додає складнощі до своєчасності розрахунків у економічній системі в цілому [5]. Додаткових ризиків створює й системне нехтування ДПС судовими рішеннями. Державна податкова служба в пріоритет своєї діяльності бере так звані «листи-роз'яснення», які сама і продукує. Тобто в основі відносин між ДПС та платниками ПДВ покладено не прямі норми законодавства та вже прийняті судові рішення, а листи-роз'яснення податкових органів та листи Міністерства фінансів України.

Це є правовим нігілізмом, адже частина 5 статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» наголошує, що висновки щодо застосування норм права, викладені в постановках Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Однак Рада бізнес-омбудсмена констатує непоодинокі випадки, коли у справах щодо адміністрування ПДВ правова позиція Верховного Суду України просто не враховується ДПС. Як наслідок – повторні звернення платників податку до суду і відстоювання власних прав саме завдяки черговим рішенням суду [4].

У контексті оптимізації управління публічними фінансами трансформація системи адміністрування ПДВ набуває особливого значення для забезпечення фіскальної ефективності та стимулювання економічного зростання. Концептуалізація адміністрування ПДВ створить підґрунтя для розробки дієвих підходів щодо реформування податкової системи, що враховують специфіку функціонування різних секторів національної економіки та забезпечують баланс між фіскальною достатністю та економічною ефективністю [6; 7].

Таким чином, в умовах війни та суттєвого погіршення фінансового стану майже всіх суб'єктів господарювання великого значення починає набувати не тільки намагання чіткого виконання норм діючого законодавства, а й норми елементарної корпоративної культури, які дозволяють налагодити державно-підприємницьке партнерство задля перемоги України.

Список використаних джерел:

1. Вебсайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
2. Податок на додану вартість: особливості адміністрування і відшкодування. URL: <https://surl.lw/nfyoxj>
3. Кужелев М. О. Управління публічними фінансами в умовах реформування економіки України. Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України : зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27

березня 2020 р. Ірпінь, 2020. С. 42–44.

4. Презумпція вини у податковому та митному адмініструванні в Україні.
URL: <https://surli.cc/psukpj>

5. Меженська В. В. Діагностика фінансового стану корпорації в умовах динамічного зовнішнього середовища. *Схід*. 2012. № 1 (115). С. 62–67.

6. Нечипоренко А. В., Чернишова Т. О. Напрями вдосконалення системи управління публічними фінансами в Україні. *Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки : збірник тез Податкового конгресу, 12 грудня 2019 р. Ірпінь: УДФСУ, 2019. С. 353–356.*

7. Kuzheliev M., Zherlitsyn D., Rekunen I., Nechyporenko A. *Expanding portfolio diversification through cluster analysis beyond traditional volatility. Investment Management and Financial Innovations*. 2025. №22(1). p. 147-159.

УДК 658.14/.17

*Леонідіс А.М.,
здобувач вищої освіти,
Університет імені Альфреда Нобеля*

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ ДО ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ

У сучасному динамічному та мінливому діловому середовищі ефективно управління фінансами є критично важливим для стабільності та розвитку підприємств. Традиційні методи фінансового менеджменту часто виявляються недостатніми для оперативного реагування на нові виклики, пов'язані з цифровою трансформацією, глобалізацією та зростаючою конкуренцією. У зв'язку з цим, дослідження та впровадження інноваційних підходів до управління фінансами набуває особливої актуальності, дозволяючи підприємствам підвищувати свою адаптивність, оптимізувати ресурси та забезпечувати довгострокове зростання.

Методи управління фінансами поділяють на формалізовані та неформалізовані. До першої групи належить балансовий аналіз, факторний метод, статистичний аналіз, регресійні та системні підходи. Друга група складається з порівняльного аналізу та сценарного моделювання. Ефективне управління фінансовими ресурсами потребує не тільки аналізу структури, а й оцінки, що спрямована на правильне використання отриманої інформації.

До сучасних технологій управління фінансами належать фінансовий контроль, фінансовий інжиніринг, фінансовий бенчмаркінг та інші інноваційні